

handen geven.” Volgens Selim is er “een geweldige strijd gaande, waarin zowel mannen als vrouwen zich moeten herpositioneren”.

Secularisering

Tijdens het debat met de zaal liet gespreksleider Piet-Hein Peeters alle mannen met een islamitische achtergrond opstaan. Enkelen liet hij hun mening geven over de relatie tussen mannen en vrouwen. De één benadrukte het belang van het onderscheid tussen geloof en cultuur, een ander zei dat genoeg vrouwen zelf kiezen om te leven volgens de regels van de islam. Turgay Tankir, directeur van Het Interlokaal in Nijmegen, merkte dat het thema onder mannen nauwelijks leeft. “Er zou veel meer over gepraat moeten worden. In bijvoorbeeld Turkije leeft het onderwerp veel meer dan onder Turken in Nederland. Dat heeft waarschijnlijk te maken met het ontwikkelingsniveau van de bevolking.”

Volgens Selim moet de emancipatie van vrouwen op een seculiere manier worden bevochten. “Want als de seculieren geen scherpe kritiek leveren, willen de orthodoxen geen millimeter toegeven.” Veranderingen zijn niet het gevolg van kritiek, maar van het gestegen opleidingsniveau, vindt Van Doorn. “Als christen zie ik secularisering niet als optie. Bovendien zie ik onder moslims geen secularisering. Mensen die alleen in de hoofdregels geloven van de islam en de Koran vooral als inspiratiebron beschouwen, noem ik geen seculieren, maar moslims.”

“Waarom komen er zo weinig vrouwen aan het woord”, zei Hatice Bölek, beleidsmedewerker bij Enzovoort, vanuit de zaal. Zij ziet de Koran niet als vrouwonvriendelijk en refereerde aan wat de Profeet zei over het vinden van antwoorden op vragen. ‘Lees eerst de Koran. Vind je daarin het antwoord niet, kijk dan hoe ik leef. Weet je het dan nog niet, kijk dan naar je eigen hart.’ Bölek: “Ik zie steeds meer vrouwen die naar hun eigen hart kijken.”

De Koran en de positie van de vrouw

“De kans op een vrouwvriendelijke islam is groter dan ooit”

Westerlingen denken vaak dat de Koran de achterstelling van vrouwen legitimeert. Dat beeld bepaalt voor een groot deel de discussie over integratie van moslims. Maar wat zegt de Koran nu echt? Hoe is de dominante – vermeend vrouwonvriendelijke – interpretatie ontstaan? En zijn er tegenbewegingen waarneembaar? Zulke vragen kwamen aan bod tijdens het college ‘De Koran en de positie van de vrouw’, dat Osmose en Lux op 23 mei organiseerden.

“Elke religie past zich aan aan de tijd en de omgeving”, zei Nelly van Doorn, buitengewoon hoogleraar Christen-moslim-relaties aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. “In Indonesië, waar ik lang heb gewerkt, hoor je bijvoorbeeld bijna nooit iets over eerwraak of vrouwen-besnijden terwijl daar in Nederland veel nadruk op wordt gelegd.” De grote vraag is volgens Van Doorn: waar eindigt de islam en waar begint de moslim-cultuur? “De scheidslijn tussen beide is soms heel dun.”

Moslimvrouwen die iets willen veranderen, hebben volgens Van Doorn kennis en autoriteit nodig. Nog maar kort zijn de madrassa's (koranscholen) ook toegankelijk voor vrouwen. “Door hoger onderwijs en contact met andere culturen gaan zowel mannen als vrouwen op zoek naar nieuwe interpretaties van de Koran. Dit zien we vooral in de Verenigde Staten, Canada en Engeland. Vrouwen zijn het zat dat er namens hen wordt gesproken en dat ze worden

gestuurd door moslimmannen die in getto's willen blijven wonen.”

Als moslims naar het westen verhuizen, ontstaan er volgens Van Doorn nieuwe problemen rond de uitleg van de Koran. Moslims blijven trouw aan de basisregels, maar moeten aspecten als traditie, identiteit en leiderschap opnieuw uitvinden. Dat kan leiden tot allerlei ontwikkelingen, zoals het gevoel superieur te zijn. “Een bekend fenomeen bij minderheden. In een seculier land voelen veel moslims zich de ware dragers van Gods woord.”

Verschillende groepen zijn bezig opnieuw invulling te geven aan de islam in de westerse context. Een essentiële vraag daarbij is: wie mag de Koran uitleggen? Van Doorn verwees naar de huwelijkswet, waarin zaken als huwelijksleeftijd en polygamie worden geregeld. “Soera 4, vers 34 is een van de cruciale verzen die het leven van moslima's zuur maken. Daarin staat dat de man de baas is en

Nora Choua, studente Nederlands recht

“Het debat ging te weinig over moslimvrouwen die in Nederland zijn opgegroeid. Ik hoorde allerlei voorbeelden over Indonesië en Egypte, maar had meer willen horen over de situatie hier. Ook de toon vond ik niet prettig. De moslimmannen werden afgeschilderd als barbaren en de gespreksleiders vroegen: waar zijn de vrouwen die zorgen voor verandering? Ik werd daar echt boos over. Voor mij hoeft er niets te veranderen. Ik voel me niet onderdrukt. Tegenover de plicht van de vrouw om een sluier te dragen, staan ook plichten van de man. De Koran zegt dat de beste mannen degenen zijn met het beste gedrag tegenover hun vrouw. Dat is de islam waarmee ik leef.”

Hatice Bölek, beleidsmedewerker Enzovoort

“Ik vond dat de avond teveel over mannen ging. Als de positie van de vrouw centraal staat, moet je het debat niet openen met een discussie over de rol van de man. Ook het steeds aanhalen van Hirsi Ali deed het debat geen goed. Ik had graag meer met vrouwen willen discussiëren. Het college van Nelly van Doorn vond ik hartstikke goed. Ook met haar had ik verder willen praten, bijvoorbeeld over het secularisme in de islam. Jammer dat het daarvan niet is gekomen. Daarom hoop ik dat er nog eens een vervolg komt over hetzelfde thema.”

dat zijn vrouw hem moet gehoorzamen. Er staat ook dat een man zijn vrouw, als ze echt ongehoorzaam is, mag slaan. Dit vers heeft een direct effect op het hedendaagse leven van veel vrouwen. Kijk maar naar de Blijf-van-mijn-lijfhuizen.”

Voor een goede uitleg is van belang dat de huwelijkswet is gebaseerd op een koopcontract van slaven. “Wie trouwt, koopt dus in feite een vrouw, inclusief haar lichaam en het recht op seks. Wie wist dat?” Toen bijna niemand zijn hand opstak, zei Van Doorn: “Daarom is het zo belangrijk dat je studeert. Het is de enige manier om veranderingen teweeg te brengen. De kans om een vrouwvriendelijke islam te realiseren is groter dan ooit. Door allerlei verschuivingen valt er een enorm gat in de autoriteit. Vrouwen kunnen daarop inspringen door te studeren. Zo kunnen we in Nederland een tulpen- of polderislam creëren.”

Apartheid

Aansluitend introduceerde gespreksleider Paul Voestermans de uit Egypte afkomstige publiciste en tolk/vertaalster Nahed Selim. Zij schreef in 2003 het boek

‘De vrouwen van de profeet’, waarin ze kritiek uit op de Koran en de interpretatie ervan. Selim ziet het geloof als inspiratiebron, niet als letterlijke handleiding. In de moskee komt ze “uit principe” nooit. “Elke zichzelf respecterende vrouw moet wegblijven uit een moskee die een aparte ingang en gebedsruimte voor vrouwen heeft. Dat is apartheid. Dat moeten we niet pikken.”

Selim ziet zichzelf niet als orthodox-islamitisch, maar gelooft wel in een mystieke relatie tussen de mens en zijn Schepper. Wereldwijd schat ze dat tachtig procent van de moslims behoort tot de orthodoxen. “Zij zouden ook andere stromingen binnen de islam moeten erkennen. Het zou een verrijking zijn als alle stromingen met elkaar in debat zouden gaan.”

Volgens Selim houden mannen hardnekkig vast aan hun eigen interpretatie van de Koran uit angst voor de hel, maar ook omdat ze veel te verliezen hebben. “Het bezit van de vrouw is een van de laatste voorrechten van moslims uit de onderklasse. Dat voorrecht willen ze niet uit